

ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

DOI: <https://doi.org/10.32782/2521-666X/2023-82-14>
УДК 336.332

Волохова І.С.

доктор економічних наук, професор,
Одеський національний економічний університет
Логвіновська С.І.

кандидат економічних наук, доцент,
Одеський національний економічний університет

Volokhova Iryna, Lohvinovska Svitlana
Odessa National Economics University

ОПОДАТКУВАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ: РЕЗУЛЬТАТИ РЕГУЛЮЮЧОГО ВПЛИВУ

CORPORATE INCOME TAXATION IN UKRAINE: RESULTS OF REGULATORY INFLUENCE

У статті проведений аналіз надходжень податку на прибуток підприємств до бюджетів усіх рівнів, оцінена результативність виконання прогнозних призначень з надходження цього податку. Досліджена структура податкових надходжень зведеного бюджету, де виокремлена питома вага надходжень податку на прибуток та охарактеризована тенденція її зміни впродовж останніх років. Також проаналізовані надходження податку на прибуток підприємств відносно номінального ВВП. Автором досліджені фінансові результати діяльності юридичних осіб до оподаткування, темпи зростання збитків збиткових підприємств та прибутків прибуткових підприємств. Охарактеризовані фактори, що впливали на ці темпи. З метою аналізу регулюючого впливу податку на прибуток підприємств були розраховані ефективна ставка оподаткування, коефіцієнт продуктивності податку на прибуток підприємств, а також підраховані втрати бюджету через надання пільг. Автором розкриті проблеми незадовільного податкового регулювання діяльності юридичних осіб та розроблені пропозиції щодо покращення механізму оподаткування прибутковим податком підприємств, який би враховував невикористані можливості регулюючого ефекту податку.

Ключові слова: податок на прибуток, корпоративний прибутковий податок, прибуток підприємств, доходи, податкове регулювання.

The article analyzes income tax revenues of enterprises to the budgets of all levels. The effectiveness of the implementation of forecasted assignments on the receipt of this tax was evaluated. The structure of tax revenues of the consolidated budget was studied, where the specific weight of income tax revenues was distinguished. The trend of changing the structure of tax revenues in recent years has been characterized. Attention is focused on the different role of individuals and legal entities in filling budgets during income taxation. The author analyzed income tax revenues of enterprises in relation to nominal GDP. Special attention is paid to the indicator of 2022. In 2022, there was a drop in nominal GDP in the country. The existing distribution of income tax between state and local budgets is also analyzed. Considered factors that reduce tax revenues to local budgets of Ukraine, to the budgets of territorial communities in particular. The author researched the rates of growth of losses of unprofitable enterprises and profits of profitable enterprises. These changes directly affect income tax revenue to the budget. The factors affecting these rates are characterized. The author considered the financial results of the activity of legal entities before taxation: the balance of the financial result before taxation; the financial result of enterprises that received profits; financial result of legal entities that suffered losses. In order to analyze the regulatory impact of the corporate income tax, the effective tax rate and the productivity coefficient of the corporate income tax were calculated. Budget losses due to the granting of benefits are also calculated. The author also assessed the state of fixed assets of enterprises in recent years. Considered volumes of capital investments. The dynamics of the level of the tax burden on the profits of enterprises and the volume of direct foreign investments in Ukraine are considered. The real dependence of the volume of direct foreign investments on the size of the tax burden on the profits of enterprises is calculated. The probability of such dependence is established. The author revealed the problems of unsatisfactory tax regulation of the activities of legal entities. Proposals were made to improve the corporate income tax mechanism, which would take into account the unused potential of the regulatory effect of the tax.

Key words: income tax, corporate income tax, enterprise profit, income, tax regulation.

Постановка проблеми. Прибутковий податок з юридичних осіб є основним елементом податкової системи будь-якої країни світу. Його база оподаткування – прибуток від діяльності – частково перерозподіляється на користь державного бюджету. Так виконується фіскальна функція податку на прибуток. Також прибуткове оподаткування юридичних осіб надає можливості державі регулювати темпи економічного зростання, коригувати в країні структуру виробництва. Наразі в Україні ці можливості податкового регулювання використовуються незадовільно: малими є обсяги іноземних інвестицій в нашу економіку, досі наявна значна кількість збиткових підприємств, процеси нагромадження основного капіталу незадовільні, що позначається на частому використанні застарілої виробничої бази.

Багатоетапний тривалий період розвитку системи прибуткового оподаткування юридичних осіб в Україні приніс менше позитивних результатів для розширення діяльності підприємств, ніж очіувалося: гармонізація податкового та бухгалтерського обліку, зниження ставки оподаткування виявилися недостатніми для стимулюючого впливу на зростання економічної активності суб'єктів господарювання, на виведення із тіні їхньої діяльності.

Україна використовує неефективні податкові пільги. Вони не досягають своєї мети. Пільгами досить часто користуються платники податку на прибуток, безпідставно зменшуючи своє податкове навантаження. Як наслідок, такі податкові пільги призводять до втрат бюджетних ресурсів, послаблюють фіскальну дію прибуткового оподаткування юридичних осіб. Попри втрат бюджетів, належний регулюючий вплив податку на діяльність виробників не спрацьовує. Вітчизняний механізм оподаткування прибутку не стимулює у необхідних напрямках розширене відтворення, а значить – економічне зростання. Він позбавлений дієвих стимулів інноваційного оновлення основних засобів, стимулів розширення високотехнологічних виробництв.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед робіт вітчизняних науковців вирішенню проблем оподаткування прибутку юридичних осіб присвячено багато праць. Так, Мелих О.Ю. в своїх дослідженнях висвітлює основні причини низької фіскальної ефективності податку на прибуток підприємств в Україні, обґрунтовує можливості впровадження у вітчизняну практику альтернативних моделей оподаткування доходів бізнесу шляхом трансформації податку на прибуток у податок на виведений капітал [1]. Також розглядає перспективи реформування цього податку у податок на виведений капітал в умовах економічного падіння та збитковості підприємств Савченко А.М. та Гудим І.А. Вчені проводять порівняльний аналіз податку на прибуток під-

приємств та податку на виведений капітал, а також показують, як вплине трансформація податку на суб'єкти господарської діяльності та в цілому економіку країни [2]. Ярема Я.Р. досліджує вітчизняну систему прибуткового оподаткування підприємств, аналізує досвід економічно розвинених зарубіжних країн у сфері прибуткового оподаткування підприємств та розглядає можливості його запровадження у вітчизняній податковій практиці. Автор вірно наголошує, що, крім суттєвого фіскального значення, податок на прибуток підприємств має широке застосування як регулятор соціально-економічних відносин у розвинутих зарубіжних країнах [3]. Височина А.В., Таранченко А.Д. визначають фіскальну ефективність податку на прибуток підприємств як для корпоративного сектору, так і для держави. Досліджують сутнісні характеристики поняття фіскальної ефективності податку та підходи до її оцінювання, аналізують основні тенденції зміни фіскальної ефективності податку на прибуток підприємств за різними підходами [4]. Зазвичай учені досліджують механізм оподаткування прибутку підприємств в Україні, аналізують переваги позитивного зарубіжного досвіду з цього питання, оцінюють можливості реформування окремих елементів корпоративного прибуткового податку. Не достатньо ґрунтовно досліджуються аспекти податкового регулювання діяльності юридичних осіб.

Метою статті є оцінка результатів податкового регулювання діяльності юридичних осіб та розробка пропозицій щодо покращення механізму оподаткування прибутковим податком підприємств, який би враховував невикористані можливості регулюючого ефекту податку.

Виклад основного матеріалу. У 2022 році до бюджетів усіх рівнів фактично надійшло 130,6 млрд грн податку на прибуток підприємств [5]. Було заплановано зібрати 183,6 млрд грн податку, тобто, план виконаний лише на 71,1%. Якщо порівняти із показниками 2021 року, то можна побачити скорочення сплат податку на 20,3%. У минулому році до зведеного бюджету було зараховано 163,8 млрд грн податку на прибуток.

У структурі податкових надходжень зведеного бюджету (таблиця 1) податок на прибуток підприємств займає не дуже високу питому вагу, яка до 2022 року мала тенденцію нестійкого зростання. У 2021 році показник досяг свого максимального значення – 11,3%, що перевищує мінімальне значення 2015 року на 2,9 відсоткових пункти, або на 66,2%. Стрімке зростання частки податку на прибуток підприємств у структурі податкових надходжень зведеного бюджету відбулося в 2016 році, коли показник збільшився з 6,8% до 8,1%, тобто на 19,1%. Суттєвим також було зростання в 2019 році – до 11,0% податкових над-

ходжень зведеного бюджету України. У 2022 році частка податку на прибуток підприємств у структурі податкових надходжень зведеного бюджету скоротилася, вона поступила своє місце податку на доходи фізичних осіб і склала 9,7%.

Ставки оподаткування доходів фізичних осіб та прибутків юридичних осіб наразі однакові, і це є вірним кроком (усуває можливості зменшення податкового навантаження шляхом вибору: оподаткувати прибуток юридичної особи, чи як дохід працівника). Проте, основними платниками прибуткового податку є фізичні особи. За рахунок їхнього оподаткування в 2022 році було сплачено 76,3% прибуткового податку до бюджетів усіх рівнів. Податкове навантаження на юридичних осіб податку на прибуток є несуттєвим та надає можливості підприємствам відтворюватися значними темпами. Очевидно, що умови для цього держава намагалася створити.

Проаналізуємо надходження податку на прибуток підприємств відносно номінального ВВП [5; 6]. У 2022 році падіння номінального ВВП склало 4,9%. Зменшення надходжень податку на прибутку підприємств сягало 20,3%. Відповідно, в 2022 році відбулося падіння загального обсягу надходжень податку відносно ВВП – до 2,52%, що на 0,48 відсоткових пункти нижче минулорічного показника. Якщо ж досліджувати показник за попередні роки, то можна звернути увагу на стабільне його зростання. У 2015 році ми спостерігали мінімальне значення показника в обсязі 1,97% ВВП, у 2016 році частка зросла до 2,53%, тобто на 28,4%, або на 0,56 відсоткових пункти. У 2017 році надходження податку на прибуток до бюджетів всіх рівнів несуттєво зменшилися відносно ВВП та склали 2,46%, що на 0,07 відсоткових пункти нижче показника 2016 року. У наступному році показник зростає до 2,56% від ВВП, що майже дорівнює показнику 2016 року.

Якщо ж аналізувати розподіл податку між державним та місцевими бюджетами [5], то простежується така картина: до державного бюджету на-

дійшло 117,0 млрд грн податку на прибуток, до місцевих бюджетів – 13,5 млрд грн. Співвідношення склало 89,7% та 10,3%. У минулому році таке співвідношення складало 90,2% та 9,8%. Отже, в Україні завдяки надходженням податку на прибуток підприємств переважним чином формуються доходи саме державного бюджету України. Він несуттєво наповнює місцеві бюджети через незначний відсоток відрахувань цього податку до обласних бюджетів. До бюджетів територіальних громад у повному обсязі надходить податок на прибуток комунальних підприємств. В Україні їхня чисельність є невеликою, та й мета існування таких підприємств – переважне надання суспільних благ населенню, а не одержання прибутку.

В Україні прибуток, з метою оподаткування податком, визначається суб'єктами господарювання на підставі даних бухгалтерського обліку – це фінансовий результат до оподаткування. Саме ця сума зазначається у фінансовому звіті про фінансові результати підприємств. Темпи зростання збитків збиткових підприємств та прибутків прибуткових підприємств наведені на рисунку 1. Темпи приросту збитків збиткових підприємств були негативними, тобто темпи зростання були менше 100%, у 2015 – 2019 та 2021 роках. Це позитивна динаміка, яка свідчить, що загальні збитки по всіх збиткових юридичних особах скорочувалися. У 2014 році темп зростання збитків збиткових підприємств був найбільшим – 402,0%. Юридичні особи здавали декларації з податку на прибуток підприємства зі значними сумами збитків.

До основних причин таких негативних тенденцій можна було віднести економічну й політичну нестабільність в країні, а також тимчасову окупацію Автономної республіки Крим та проведення анти-терористичної операції в Донецькій та Луганській областях. Темпи зростання збитків були високими і в 2020 році. Вони були значною мірою спричинені локдауном, коли купівельна спроможність населення скоротилася.

Таблиця 1

Структура податкових надходжень зведеного бюджету України, %

Види податків	Роки							
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Податок на прибуток підприємств	6,8	8,1	7,7	8,2	11,0	10,4	11,3	9,7
Податок на доходи фізичних осіб	17,4	18,6	19,6	20,6	25,7	26,0	24,1	31,3
Плата за користування надрами	6,6	5,5	4,7	3,9	4,9	5,0	6,1	6,2
Акцизний податок	12,3	13,7	12,8	12,4	12,2	12,9	11,8	8,6
Податок на додану вартість	42,9	44,3	45,8	45,4	35,4	35,2	36,9	34,8
Ввізне мито	6,9	2,7	2,5	2,5	2,8	2,7	2,5	2,0
Місцеві податки і збори	4,7	5,7	5,6	5,3	6,9	6,7	6,2	6,3
Інші податки	2,5	1,5	1,2	1,7	1,2	1,1	1,1	1,1
Всього	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Джерело: [5]

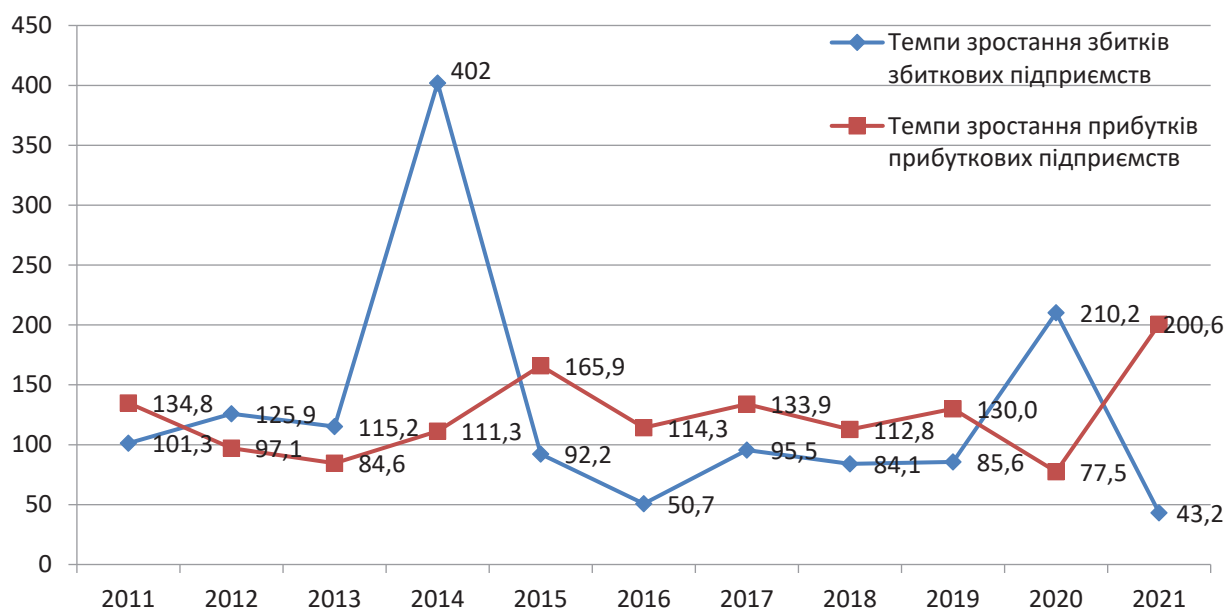

Рис. 1. Темпи зростання збитків збиткових підприємств та прибутків прибуткових підприємств, %

Джерело: [7]

Темпи приросту прибутків прибуткових юридичних осіб були позитивними в 2011, 2014–2019 роках та у 2021 році. Найбільше зростали прибутки прибуткових підприємств у 2021 році: ділова активність почала зростати після карантину коронавірусу. Прибутки прибуткових підприємств збільшилися в 2 рази порівняно із попереднім роком.

Фінансові результати діяльності юридичних осіб до оподаткування представлені в таблиці 2. Тут ми спостерігаємо за зростанням сальдо фінансового результату до оподаткування. У 2010 році підпри-

ємства одержали лише 54,4 млрд грн прибутків, а в 2021 році сальдо фінансового результату до оподаткування склало 1 119,3 млрд грн, що в 20,6 разів перевищує показник 2010 року. У 2021 році сальдо фінансового результату до оподаткування було найбільшим, що на 82,6% перевищило максимальне сальдо попередніх років.

Відповідно, в 2021 році прибуткові підприємства одержали максимальний розмір прибутку – 1 352,1 млрд грн. Це більше мінімального показника за 2010 рік – у 7,1 разів та більше максимального

Таблиця 2

Зміна фінансових результатів юридичних осіб до оподаткування

Роки	Всього по всіх видах діяльності				
	Фінансовий результат до оподаткування (сальдо), млрд грн	Юридичні особи, які одержали збиток		Юридичні особи, які одержали прибуток	
		в % до загальної кількості	фінансовий результат, млрд грн	в % до загальної кількості	фінансовий результат, млрд грн
2010	54,4	41,0	135,2	59,0	189,6
2011	118,6	34,9	136,9	65,1	255,5
2012	75,7	35,5	172,4	64,5	248,0
2013	11,3	34,1	198,5	65,9	209,9
2014	-564,3	33,7	798,0	66,3	233,6
2015	-348,5	26,3	736,1	73,7	387,7
2016	69,9	26,6	373,1	73,4	443,0
2017	236,9	27,2	356,2	72,8	593,2
2018	369,2	25,7	299,7	74,3	668,9
2019	613,0	26,0	256,6	74,0	869,6
2020	134,7	28,6	539,2	71,4	674,0
2021	1119,3	26,7	232,8	73,3	1352,1

Джерело: [7]

показника за 2019 рік – на 55,5%. Це чітка позитивна тенденція. До того ж збільшується з року в рік питома вага юридичних осіб, які одержали прибутки. У 2021 році їхня частка склала вже 73,3% загальної кількості підприємств. Максимальну ж кількість прибуткових підприємств ми спостерігаємо в 2015 році.

Аналіз регулюючого впливу податку на прибуток не буде повним без розрахунку ефективної ставки. Вона обчислюється як відношення сплаченого податку на прибуток до бюджетів усіх рівнів та розміру податку, який одержали всі прибуткові підприємства. Зміна ефективної ставки податку на прибуток підприємств у 2015–2022 роках представлена в таблиці 3. Протягом періоду, що досліджується, ефективна ставка змінювалася від 10,1% у 2015 році до 17,6% у 2020 році. У 2022 році ефективна ставка, виходячи з прогнозованого обсягу фінансового результату до оподаткування підприємств, які отримали прибутки, досить висока та склала 13,6%.

Розрахуємо також коефіцієнт продуктивності податку на прибуток підприємств. Він обчислюється як співвідношення ефективної ставки податку та нормативної. В таблиці 3 ми можемо постежити за коефіцієнтом продуктивності податку на прибуток в Україні. Він є досить стабільним протягом 2016–2019 років, та у 2021 і 2022 роках. У 2015 році нормативна ставка податку значно перевищувала ефективну. Це було пов'язано зі змінами в законодавстві стосовно оподаткування прибутку підприємств, із податковими пільгами. У 2020 році коефіцієнт продуктивності податку на прибуток в Україні мав найвище значення: ефективна ставка наближувалася до нормативної. У 2022 році коефіцієнт склав 0,772. Нами також розраховані втрати бюджету від надання податкових пільг (таблиця 3). Розміри втрат значні, особливо в 2021 році та прогнозовано в 2022 році.

Податкові пільги не повинні бути лише втратами бюджету, яких достатньо. Вони повинні стимулювати зростання виробництва товарів та послуг, сприяти розвитку пріоритетних сфер економіки, які використовують високо розвинуті технології, сприяти відновленню виробничого потенціалу країни, збільшення експорту не сировинних товарів, а кінцевих продуктів споживання суспільством. Не можна відмовлятися державі від податкових пільг з податку на прибуток підприємств. В умовах незадовільних темпів економічного зростання та в умовах важкої економічної ситуації через воєнний стан заходи цілеспрямованого впливу держави на процес відтворення капіталу і на інноваційний технічний розвиток є необхідними. Слід створити умови, за яких зловживання пільгами буде неприпустиме і не вигідне для платників. Крім того, податкові пільги мають бути тільки стимулюючими. Вони мають надаватися лише за умови здійснення суб'єктом господарювання певних видів діяльності, що важливі з позиції розвитку суспільства. Вони мають забезпечити цільове використання прибутку. Податкові пільги не повинні бути протекціоністськими. Такий вид пільг призводить до нерівномірного розподілу тягаря податків між платниками, зменшує надходження до бюджетів, немає нічого спільного із розвитком виробництва та поживаленням інвестиційних процесів у країні.

До того ж досвід розвинутих країн переконує вибір на користь стимулюючих податкових пільг, яких не повинно бути багато. Вони є ефективними та необхідними лише за певних обставин та у поєднанні з іншими важелями стимулювання економічного розвитку. Наразі в Україні склалися необхідні умови для запровадження податкових пільг інвестиційного характеру. Багато років створення прибуткового оподаткування юридичних осіб здійснювалося в іншому неефективному напрямку – шляхом

Таблиця 3

Розрахунок ефективної ставки податку на прибуток та коефіцієнта продуктивності у 2015–2022 роках

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Обсяг надходжень податку на прибуток до зведеного бюджету України, млрд грн	39,1	60,2	73,4	91,1	117,3	118,5	163,8	130,6
Фінансовий результат до оподаткування підприємств, що отримали прибуток, млрд грн	387,7	443,0	593,2	668,9	869,6	674,0	1352,1	941,1*
Нормативна ставка податку на прибуток підприємств, %	18	18	18	18	18	18	18	18
Ефективна ставка податку на прибуток підприємств, %	10,1	13,6	12,4	13,6	13,5	17,6	12,1	13,9
Коефіцієнт продуктивності податку на прибуток	0,560	0,755	0,687	0,757	0,749	0,977	0,672	0,772
Втрати бюджету від надання податкових пільг, млрд грн	30,7	19,5	33,4	29,3	39,2	2,8	79,6	38,8

* прогноз

Джерело: [5; 7]

запровадження індивідуальних податкових пільг для окремих суб'єктів господарювання та їх груп, що належать до певних галузей та комплексів. Такі пільги не принесли бажаних результатів стосовно розвитку виробництва пріоритетних видів продукції. Вони виявилися неефективними.

Держава має можливості регулювати і регулює економічний розвиток, в тому числі через оподаткування. Оподатковуючи прибуток підприємств, держава здатна активізувати їхню інвестиційну діяльність. А реальність в Україні така, що стан засобів праці у виробників незадовільний. Багато використовується застарілих технологій виробництва у різних видах діяльності. Деяке обладнання перебуває у незадовільному стані. Будівлі та споруди радянських заводів занедбані чи розвалилися. Вони лише займають земельні ділянки в територіальних громадах. Подолати ці проблеми допомагають інвестиції. Капітальні вкладення можна здійснити і за рахунок використання чистого прибутку після оподаткування.

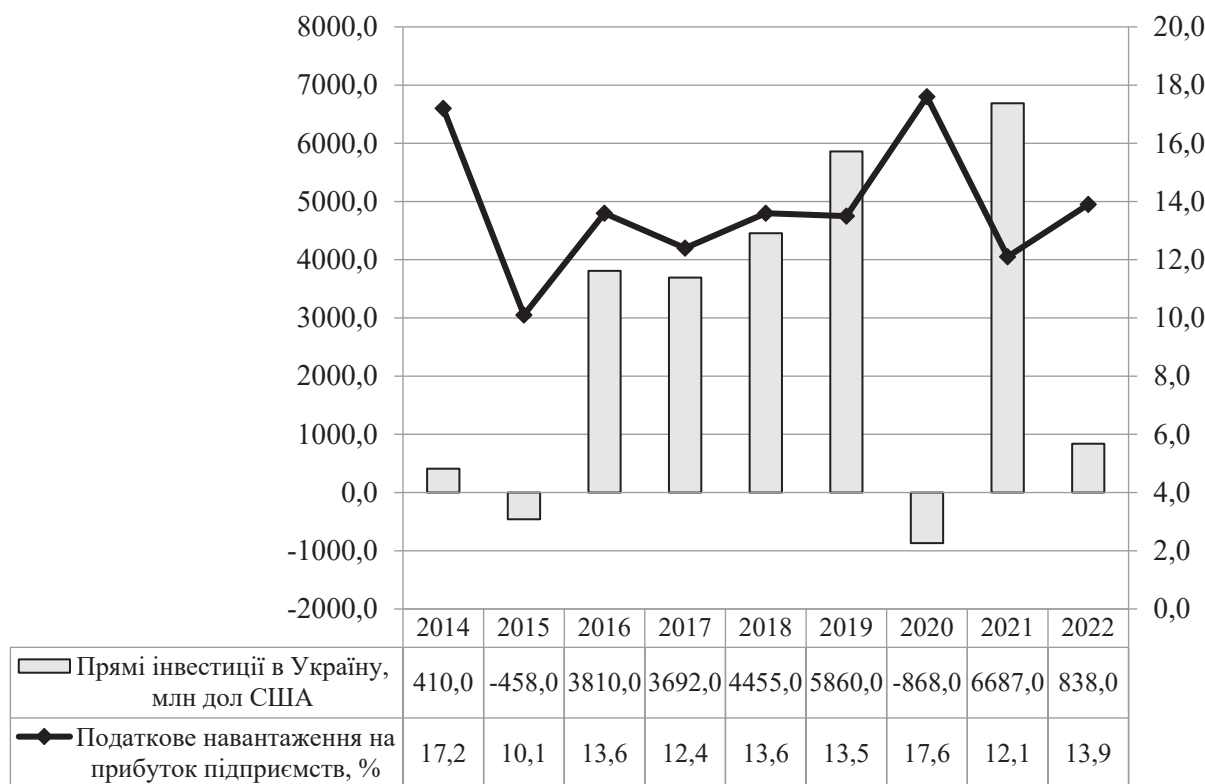
Якщо ж досліджувати ступінь зношення основних засобів за останні роки, максимального значення показник досяг у 2014 році – 83,5%. У цьому ж році спостерігався найменший обсяг капітальних вкладень – 204,1 млрд грн У наступних роках ситуація, в основному, не виправилася [8]. Дозволяє

покращити стан основних засобів підприємств, залучити нові технології у виробництво і прямі інвестиції в Україну з-за кордону розумний рівень податкового навантаження.

Динаміка рівня податкового навантаження на прибуток підприємств та обсягів прямих іноземних інвестицій в Україну наведена на рисунку 2. У 2022 році обсяг прямих інвестицій в економіку України був найменшим – 838,0 млн дол США. У попередньому довоєнному році обсяги інвестицій були найбільші за 2014–2022 роки: показник досяг 6 687,0 млн дол США. Низьким було і податкове навантаження на прибуток прибуткових підприємств – 12,1%. Високими також обсяги прямих інвестицій в економіку України були: в 2019 році – 5 860,0 млн дол США, в 2018 році – 4 455,0 млн дол США. Податкове навантаження на прибуток підприємств у цих роках було також невисоким.

Прямі інвестиції з економіки України було виведено у 2015 та 2020 роках. У цих роках податкове навантаження на прибуток прибуткових підприємств було різним: 10,1% у 2015 році (передувало 17,2% у 2014 році) та 17,6% у 2020 році (передувало 13,5% у 2019 році).

Між обсягом прямих іноземних інвестицій в Україну та рівнем податкового навантаження на прибуток юридичних осіб має існувати суттєвий обернено про-

Рис. 2. Динаміка рівня податкового навантаження на прибуток підприємств та обсягів прямих іноземних інвестицій в Україну

Джерело: [5–7]

порційний зв'язок. Реальна залежність обсягів прямих іноземних інвестицій від податкового навантаження на прибуток підприємств, який ми розрахували як ефективна ставка податку на прибуток, наведена на рисунку 3. За даними рисунку ми можемо побачити непряму залежність обсягів прямих іноземних інвестицій в економіку України від розміру податкового навантаження на прибуток підприємств.

Вона несуттєва. Залежність вірогідна лише на 60,3%. Прямої залежності між цими показниками протягом 2014–2022 років не існувало. Частково це пояснюється зовнішніми важливими факторами, на зразок антитерористичної операції, локдауну та воєнного стану.

Висновки. За результатами аналізу ми прийшли до висновку, що податок на прибуток підприємств впродовж багатьох років є вагомим джерелом податкових надходжень державного бюджету України. Проте, є фактори, які зменшують обсяги сплат податку юридичними особами. Це, наперед усього, нерациональне надання пільг з податку на прибуток підприємств, що призводить до втрат бюджету без необхідного зворотного ефекту. Податкові стимули інноваційної та інвестиційної діяльності підприємств є слабкими. Досі високою залишається частка збиткових підприємств.

Гостро перед нашою країною стоїть проблема хронічної збитковості доволі високої частки підприємств. Не всі ці суб'єкти є реально збитковими. Підприємство, що отримало збитки впродовж декількох підряд податкових періодів навряд чи буде існувати, використовувати працю найманих працівників та сплачувати їм заробітну плату. Тому, ми пропонуємо такі заходи подолання штучної збитковості підприємств:

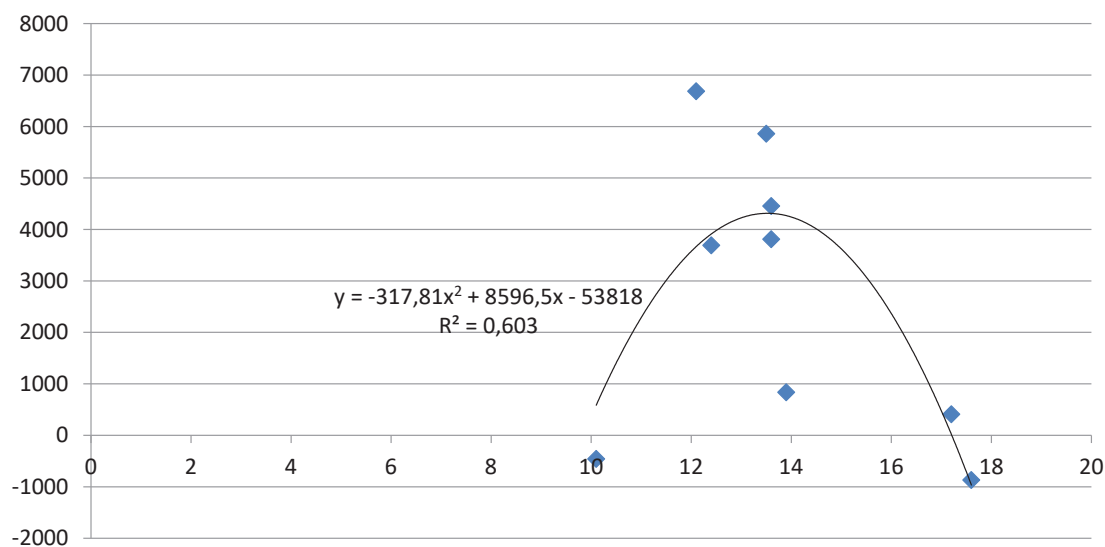
– якщо підприємство звітує збитковість більше двох років підряд, необхідно здійснити податковий аудит цієї юридичної особи. У разі, якщо ситуація не покращилася впродовж наступного року, слід запровадити мінімальне податкове зобов'язання із податку на прибуток підприємств. Воно має визначатися як розмір доходів від реалізації підприємством товарів, робіт, послуг за мінусом витрат, які визначаються шляхом розрахунку від середнього показника рентабельності з відповідного виду діяльності підприємства за КВЕД;

– для виявлення реальних справ на підприємстві слід встановити фактичну кількість працівників та порівнювати результати роботи, що вказані у фінансовій звітності з аналогічними показниками підприємств такого ж виду діяльності пропорційна працівникам, що залучені роботодавцем. Також розумним буде відновити практику виявлення податкового зобов'язання непрямыми методами. І тут необхідно максимально усунути людський фактор. Визначати обсяги податкового зобов'язання непрямыми методами мають спеціальні комп'ютерні програми;

– повсюдне запровадження реєстраторів розрахункових операцій також дозволить зменшити частку тіньової економіки. Зменшити тіньовий сектор дозволить мінімізація готівкового грошового обігу в країні.

Для покращення інвестиційного клімату в країні слід запропонувати подальше реформування механізму оподаткування прибутку юридичних осіб у таких напрямках:

– звільняти прибуток підприємств від оподаткування, який використано на придбання нових основних засобів виробничого призначення, які протягом року введені в експлуатацію;

Рис. 3. Залежність обсягів прямих іноземних інвестицій (в млн дол США) від податкового навантаження на прибуток підприємств (у %)

Джерело: [5–7]

– звільняти прибуток підприємств від оподаткування, який використано на придбання нових технологій виробництва, що привели до виробництва продукції на експорт. При цьому продукція має бути кінцевого споживання. Так вітчизняні виробники мають використовувати вітчизняні трудові ресурси на всіх етапах переробки та вироблення продукції кінцевого споживання;

– звільняти прибуток підприємств від оподаткування, який використано на повне оновлення основних засобів виробничого призначення.

Реформування механізму оподаткування прибутку підприємств має бути націлене на обмеження зростання податкового тягаря на платників, сприяти залученню капітальних вкладень у виробництва, залученню іноземних інвестицій, зарубіжних технологій виробництва засобів праці та товарів кінцевого вжитку, сприяти оновленню матеріально-технічної бази виробництва, сприяти зростанню конкурентоспроможності українських товарів. Ці заходи дозволять відчутти реальне економічне зростання в країні.

Список літератури:

1. Мелих О.Ю. Фіскальна та економічна ефективність оподаткування прибутку підприємств: вітчизняні реалії та шляхи подолання проблем. *Ефективна економіка*. 2018. № 12. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2018/119.pdf (дата звернення: 30.05.2023).
2. Савченко А.М., Гудим І.А. Порівняльний аналіз податку на прибуток та податку на виведений капітал: сучасні реалії та перспективи. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 11. С. 66–69.
3. Ярема Я.Р., Бей І.М. Адаптація зарубіжного досвіду оподаткування прибутку підприємств до вітчизняної практики. *Приазовський економічний вісник*. Випуск 2(13). 2019. URL: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2019/2_13_uk/55.pdf (дата звернення: 20.05.2023).
4. Височина А.В., Таранченко А.Д. Фіскальна ефективність податку на прибуток для держави та бізнесу. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 13. С. 1047–1053.
5. Державний веб-портал бюджету для громадян. URL: <https://openbudget.gov.ua/> (дата звернення: 20.05.2023).
6. Номінальний ВВП, прямі іноземні інвестиції в Україну за 2014–2022 роки. URL: <https://index.minfin.com.ua/> (дата звернення: 02.06.2023).
7. Фінансові результати до оподаткування підприємств за видами економічної діяльності у 2010–2021 роках. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 06.06.2023).
8. Наявність та стан основних засобів за видами економічної діяльності у 2006–2020 роках; капітальні інвестиції за джерелами інвестування. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 02.06.2023).

References:

1. Melykh O.Yu. (2018) Fiskal'na ta ekonomichna efektyvnist' opodatkovannya prybutku pidpryyemstv: vitchyznyani realiyi ta shlyakhy podolannya problem [Fiscal and economic efficiency of corporate income taxation: domestic realities and ways to overcome problems]. *Efektivna ekonomika*, no. 12. Available at: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2018/119.pdf (accessed May 30, 2023).
2. Savchenko A.M., Hudym I.A. (2018) Porivnyal'nyy analiz podatku na prybutok ta podatku na vyvedenyi kapital: suchasni realiyi ta perspektivy [Comparative analysis of the income tax and the tax on the withdrawn capital: modern realities and prospects]. *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, no. 11, pp. 66–69.
3. Yarema Ya.R., Bey I.M. (2019) Adaptatsiya zarubizhnogo dosvidu opodatkovannya prybutku pidpryyemstv do vitchyznyanoyi praktyky [Adaptation of foreign experience of corporate income taxation to domestic practice]. *Pryazovskyy ekonomichnyy visnyk*, vol. 2(13). Available at: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2019/2_13_uk/55.pdf (accessed May 20, 2023).
4. Vysochyna A.V., Taranchenko A.D. (2017) Fiskal'na efektyvnist' podatku na prybutok dlya derzhavy ta biznesu [Fiscal efficiency of income tax for the state and business]. *Ekonomika i suspil'stvo*, vol. 13, pp. 1047–1053.
5. Derzhavnyy veb-portal byudzhetu dlya hromadyan [State budget web portal for citizens]. Available at: <https://openbudget.gov.ua/> (accessed May 20, 2023).
6. Nominal'nyy VVP, pryami inozemni investytsiyi v Ukrainu za 2014–2022 roky [Nominal GDP, foreign direct investment in Ukraine for 2014–2022]. Available at: URL: <https://index.minfin.com.ua/> (accessed June 2, 2023).
7. Finansovi rezul'taty do opodatkovannya pidpryyemstv za vydamy ekonomichnoyi diyal'nosti u 2010–2021 rokakh [Financial results before taxation of enterprises by types of economic activity in 2010–2021]. Available at: <https://www.ukrstat.gov.ua/https://www.ukrstat.gov.ua/> (accessed June 6, 2023).
8. Nayavnist' ta stan osnovnykh zasobiv za vydamy ekonomichnoyi diyal'nosti u 2006–2020 rokakh; kapital'ni investytsiyi za dzherelamy investuvannya [Availability and condition of fixed assets by types of economic activity in 2006–2020; capital investments by investment sources]. Available at: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (accessed June 2, 2023).